

Nr 1217

Av herr **Holmberg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370), m. m.

(Lika lydande med motion nr 1046 i Första kammaren)

Ett starkt behov av en genomgripande modernisering av skattesystemet har sedan lång tid funnits i vårt land. Nödvändigheten av en sådan omläggning har blivit alltmera uppenbar ju tydligare konsekvenserna av det nuvarande skattesystemet framträtt. Det finns nämligen ett klart samband mellan å ena sidan de aktuella balansrubbningsarna i den svenska ekonomin — den bristande balansen i de utrikes betalningarna och den nu allt snabbare penningvärdeförsämringen — och å den andra den förda skattepolitiken.

Skatternas höjd och skattesystemets konstruktion har kommit att spela en alltmer framträdande roll i löneförhandlingarna. Erfarenheterna från den senaste tidens utveckling på arbetsmarknaden och de berättigade kraven på att hänsyn skall tas till lön efter skatt styrker detta förhållande. Ju högre marginalsatserna är, desto större blir de kompensationskrav från löntagarna som måste tillgodoses. Löneökningarna i sin tur leder till ökade kostnader för företagen, vilka slår ut i stigande priser. Därmed är man inne i den välbekanta och onda spiral som innebär att priser, löner och skatter ständigt jagar varandra i höjden.

Kravet på en omläggning av skattepolitiken mot lägre och rättvisare direkta skatter har ofta mötts med invändningen att detta skulle leda till minskade resurser för stat och kommun. Vi vill bestämt avvisa påståendet om att det skulle föreligga ett motsatsförhållande mellan kravet på en rimligare skattepolitik och önskemålet om att tillräckliga resurser skall kunna ställas till det allmännas förfogande.

I ett högt utvecklat samhälle ställs stora anspråk på det allmännas resurser. Ju större dessa anspråk blir, desto viktigare är kravet att skattesystemet utformas så att det inte får hämmande effekter på arbetsvilja, företagsamhet och sparande och därmed på den totala ekonomiska tillväxten i samhället. Vi har under senare år kunnat iaktta hur högskattepolitiken motverkat sig själv. Den nuvarande utvecklingen mot allt högre direkta skatter måste brytas. Skattesystemet måste utformas så att det blir resursskapande.

Även i många andra avseenden kan kritik riktas mot skatternas utformning. Systemet är modernt och har, eftersom det inte blivit föremål för någon genomgripande reformering utan ständigt lappats på, blivit alltmer svåröverskådligt. Att skattepolitiken inte anpassats till dagens samhälle med dess ekonomiska struktur och löneläge har också lett till en rad effekter för skattebetalarna, som inte var avsedda när skattesystemet en gång utformades. I dag drabbar t. ex den progressiva

beskattningen hårt löntagare i vanliga inkomstlägen, d. v. s. med inkomster som ansågs höga när skattesystemet en gång utformades men som nu till följd av den allmänna löneutvecklingen och penningvärdeförsämringen är normala.

Skattesystemet har därigenom inte heller lett till den inkomstutjämning som dess tillskyndare en gång i tiden avsåg. I realiteten har effekten blivit den motsatta. Klyftorna i inkomst före skatt har sålunda som följd av progressiviteten väsentligt vidgats. Att åstadkomma en rättvisare skattepolitik, som dessutom stimulerar arbete, företagsamhet och sparande, är därför för både den enskilde och samhället en mycket angelägen uppgift.

Principiella synpunkter på hur skattesystemet bör utformas

Den direkta beskattningen skall utformas så att den befrämjar den totala resurstillväxten i samhället. Endast genom en fortsatt snabb tillväxt av vår ekonomi erhåller inkomsttagarna en kontinuerligt stigande levnadsstandard samtidigt som fortsatt reformverksamhet möjliggörs.

Skattesystemet skall vidare vara så utformat, att det ej motverkar utan befördrar den samhällsekonomiska balansen. Efter de senaste årens måttliga inflation har åter snabba prisstegringar inträtt. Våra affärer med utlandet har sedan flera år utvecklats otillfredsställande och under föregående år resulterat i en riskabel nedgång av valutareserven, en nedgång som fortsatt under detta år. Den offentliga sektorn har växt för fort och på bekostnad av näringslivets investeringar och det enskilda sparatet. Vårt skattesystem har drivit upp priser och kostnader och därmed försvagat vår konkurrenskraft.

En snabb utveckling mot ett alltmer omfattande internationellt ekonomiskt samarbete innebär rika möjligheter för vårt land, vilket dock förutsätter att vid omläggningen av vårt skattesystem stor hänsyn tas till utvecklingen på beskattningens område i andra länder. Skattesystemet skall medverka till att ge svenskt näringsliv möjligheter att konkurrera med utländska företag på lika villkor.

Vår strävan att reformera skattesystemet har tungt vägande samhällsekonomiska motiv. Våra krav har emellertid också en ideologisk bakgrund. Vi eftersträvar ett samhälle med ökad personlig frihet och ökat personligt oberoende för medborgarna. Det kan vi uppnå bl. a. genom att skattepolitiken utformas så att icke stat och kommun tar i anspråk en växande del av resultatet av de enskilda medborgarnas arbetsinsatser utan dessa i stället får bättre möjligheter att höja sin reella levnadsstandard och avsätta medel till sparande. De kan då få känna den trygghet och det medinflytande som ligger i ett ökat personligt ägande.

Skattesystemet skall vara rättvist och så utformat att det lönar sig att arbeta och spara. Det får inte lägga särskilt tunga bördor på mellaninkomstgrupperna. Det får inte leda till automatiska skattestegringar vid penningvärdeförsämring. Det skall ta hänsyn till skatteförmågan.

För att tillgodose dessa mer principiella önskemål på skattepolitiken måste följande krav på en genomgripande skattereform ställas:

1. Den bör bygga på en förskjutning från direkt till indirekt skatt.

2. Den statliga inkomstskatten måste lindras och progressiviteten dämpas.
3. Barnfamiljer och pensionärer måste kompenseras för skärpningar i konsumtionsbeskattningen.
4. Vid en reformering av familjebeskattningen i riktning mot individuell beskattning måste bl. a. hänsyn tas till kravet att föräldrarna själva får ta ansvar för barnens vård liksom till de olika förhållandena i skilda delar av landet.
5. För samtliga folkpensionärer bör ett bottenbelopp motsvarande folkpensionen vara skattefritt. Skattesystemet får inte lägga hinder i vägen för den pensionär som önskar fortsätta förvärvsarbete att behålla skälig del av ersättningen härför.
6. Låginkomsttagare med försörjningsplikt bör befrias från statlig inkomstskatt. Detta innebär dock icke en tillräcklig hjälp. Vid en fortsatt övergång till indirekt beskattning kommer dessa grupper att kunna få sin ställning försämrad. Möjligheterna att genom införande av s. k. negativ skatt ytterligare hjälpa låginkomsttagarna bör därför utredas.
7. Vid utformning av ett nytt skattesystem bör skalor och avdrag göras värdebeständiga.
8. De s. k. faktiskt sambeskattades skattesituation måste tillgodoses genom införandet av avdragsrätt för makelön.
9. Vid en reformering av skattesystemet måste sambandet mellan löne- och skattepolitik särskilt observeras. De höga marginalskatteerna har i betydande grad lett till en förskjutning av den direkta skatten från löntagare till företagare och slutligen till konsumenterna. Resultatet har blivit å ena sidan mycket stora nominella skillnader mellan högavlönade och lågavlönade och å andra sidan ett högt kostnadsläge för stat och kommuner och för företag. Detta samband mellan skatter och löner kan inte bestridas och skattepolitiken utformas därefter. En lindring av progression och marginalsatser för alla inkomsttagare bör förenas med en motsvarande återhållsamhet i fråga om lönekrav från de högre inkomstgruppernas sida. På det sättet kan ett bättre utrymme för lönehöjningar för de lägre inkomsttagarna skapas, en jämnare inkomststruktur uppnås och samtidigt produktionskostnadernas stegring bromsas utan negativa återverkningar på den reella inkomstutvecklingen.

Fullföljande tankegångarna i förra årets partimotion (II: 796) uttalade sig moderata samlingspartiets riksdagsgrupp den 27 augusti förra året för en reformering av skattesystemet efter dessa riktlinjer.

Regeringsförslagets beredning

I vårt land har det sedan länge betraktats som självklart att större lagförslag beredes på ett sådant sätt att de därav direkt berörda organisationerna får tillfälle att säga sin mening, att allmänheten får möjlighet att följa förslagets utveckling och att oppositionspartierna får tillfredsställande underlag och tid för att utforma sina synpunkter. Offentliga utredningar och remissförfaranden har betraktats som en självklar del av vår demokratis sätt att arbeta.

Frågan om en mer omfattande omläggning av skattesystemet har diskuterats under hela 1960-talet. För tio år sedan tillkallades två utredningar, skattesystemutred-

ningen och företagsskatteutredningen, gemensamt kallade allmänna skatteberedningen, med uppgift att framlägga förslag till en sådan skatteomläggning. I direktiven underströk finansministern bl. a. att en jämförelsevis hög skatt drabbar extrainkomster och andra inkomstökningar. Han påtalade att en förskjutning från direkt till indirekt skatt var önskvärd och att vid avvägningen av den direkta beskattningen mellan familjer och ensamstående större hänsyn borde tas till försörjningsbördan.

År 1964 presenterade allmänna skatteberedningen, som var parlamentariskt sammansatt och innefattade representanter för de stora arbetsmarknadsorganisationerna, sitt förslag. Detta innebar en omfördelning från direkt till indirekt skatt, en lindring av progressiviteten och särskilda åtgärder för att åstadkomma större hänsynstagande till de enskilda inkomsttagarnas olika försörjningsbörda. Betänkandet hade i allt väsentligt enhälligt antagits. Ett mycket stort antal remissyttranden avgavs. Remissopinionen var i helt övervägande grad välvillig. Regeringen underlät emellertid att följa upp frågan och framlägga förslag till riksdagen.

En annan utredning inom detta område tillsattes 1965, familjebeskattningsutredningen, med uppgift att klarlägga olika vägar att övergå från det nuvarande sambeskattningsystemet till någon form av individuell beskattning. Utredningen, som var en teknisk utredning med bundna direktiv, avgav sitt betänkande 1969. Ett betydande antal remissinstanser ställde sig positiva till en övergång till individuell beskattning på längre sikt medan praktiskt taget undantagslöst utredningens tre alternativa förslag till en sådan övergång förkastades. Utredningsförslaget kan således icke betraktas som något gott underlag för en proposition ens vad gäller det område inom skattesystemet som den hade att behandla.

När regeringen nu framlägger förslag till en mer genomgripande omläggning av skattesystemet har man valt att arbeta på ett nytt sätt. Bortsett från familjebeskattningsutredningen har förslaget inte föregåtts av någon offentlig utredning. Något remissförfarande har inte kommit till stånd, vilket från vår sida krävts. Oppositionspartierna har endast fått ett par korta veckor till sitt förfogande för att presentera sina synpunkter och förslag. För att erhålla en politisk vägledning har regeringen sedan ett halvår tillbaka vid olika tillfällen offentliggjort ett eget urval av fakta om skatteförslaget utan att ge en tillnärmelsevis fullständig bild. På detta sätt har man ansett sig kunna pröva opinionen på vissa punkter och anpassa sig därefter utan att ge möjligheter till diskussion av förslaget i dess helhet. En mycket allvarlig kritik måste riktas mot detta förfarande, som innebär en maktfullkomlighet och hänsynslös brist på intresse för att tillämpa de demokratiska arbetsformer som utbildats i vårt land.

Skatteförslagets huvudlinjer

Till följd av bristfällig utredning och likaledes bristfällig presentation i propositionen kan inte skatteförslagets konsekvenser fullständigt överblickas. De viktigaste huvudlinjerna kan dock klart bedömas. Några av dessa kan hälsas med tillfredsställelse. I många år har vi sålunda hävdat att den stora direkta skattebördan måste lindras, att en övergång från direkt till indirekt beskattning är nödvändig och att

vissa grupper, främst barnfamiljer och pensionärer, då måste kompenseras för den ökade konsumtionsbeskattningen. Lättnader i den direkta beskattningen för låginkomsttagare är en annan linje som har drivits från vår sida.

Propositionen innehåller också förslag om övergång till ett system med individuell beskattning. Från den renodlade principen har dock vissa avsteg gjorts i syfte att mildra övergången. Samtidigt föreslås en lindring i den direkta beskattningen för vissa grupper inkomsttagare och en skärpning för andra. Den sammantagna effekten av dessa åtgärder blir i flera avseenden mycket betydande.

Skatten på löneökningar

Genom att det nya s. k. grundavdraget avtrappas vid taxerade inkomster överstigande 30 000 kronor, att avdragsrätten för erlagd kommunalskatt föreslås slopad och att skalan har gjorts brantare har skatteökningen på inkomstökningar, marginalskatterna, skärpts mycket kraftigt i inkomstlägen mellan 20 000 och 40 000 kronor. Dessa skärpningar illustreras genom nedanstående tabell.

Årsinkomst	Marginalskatt i % för gift skattskyldig. Hustrun saknar inkomst	
	Nu	Förslaget
9 000	34,7	37,1
15 000	37,2	37,1
20 000	37,2	43,1
25 000	42,0	47,4
30 000	45,8	51,8
35 000	52,3	59,6
40 000	52,5	58,8
45 000	54,6	58,8
50 000	55,0	58,8
55 000	59,4	59,0
60 000	59,6	59,0
65 000	59,7	59,0
70 000	59,6	64,2
75 000	59,6	65,0
80 000	64,5	65,0
100 000	64,5	69,9
150 000	67,7	74,9
200 000	73,3	75,0

Marginalskatterna ovan har beräknats med utgångspunkt från en kommunalskatt av 21 kronor vilket är medelutdebiteringen för år 1970. Det år skatteomläggningen träder i kraft kommer medelutdebiteringen att ligga omkring 22 kronor, en nivå som för övrigt 84 kommuner nådde upp till redan 1969. Genom att rätten till avdrag i kommunalskatten slopas kommer höjningarna av kommunalskatterna att få ett helt annat och hårdare genomslag än hittills för inkomsttagare över 28 000 kronor. Inga beräkningar av hur den kommunala utdebiteringen kan komma att stiga under de närmaste åren presenteras av regeringen. Enligt preliminära uppgifter från Kommunernas ekonomiska långtidsplanering -69 kommer kommunala utdebiteringar på 25:00 kronor att vara vanliga redan 1972. För en inkomsttagare

med en årslön av ca 35 000 kronor skulle en sådan utdebitering med de föreslagna skatteskalorna betyda en marginalskatt på ca 65 procent!

Effekten av de höjda marginalskatterna på löneökningar framgår av nedanstående sammanställning. Även här har den kommunala utdebiteringen förutsatts vara 21 kronor. Vid en högre utdebitering skärps givetvis marginalskatterna. Vidare har förutsatts att inkomsttagaren konsumerar 95 procent av den disponibla inkomsten och att år 1971 konsumtionen fördyras med 5 procent. Hänsyn har i tabellen inte tagits till att bostadstillägget avtrappas i just de inkomstskikt som får de största marginalskatteskärpningarna, vilket givetvis ytterligare skärper den negativa effekten av förslaget. Löneökningen antages uppgå till 8 procent.

1. Kategori	2. Lön 1970	3. Löneför- höjn. med 8 procent	4. Marg. skatt	5. 9,2 proc. konsum- tions- fördyr. ¹⁾	6. =4+5	7. Försäm- ring
Kontorist	21 660	1 733	728	1 660	2 388	— 655
Arbetsförman	35 000	2 800	1 652	2 281	3 933	—1 133
Folkskollärare	35 844	2 868	1 692	2 320	4 012	—1 144
Malmbrytare	38 540	3 083	1 788	2 432	4 220	—1 295
Byrådirektör	48 108	3 849	2 270	2 816	5 086	—1 237
Avdelningschef	90 516	7 241	4 851	4 407	9 258	—2 017

¹⁾ Förklaring: Prisstegringen 5 procent + effekten av mervärdeskattehöjningen där utgångspunkten är att 75 procent av konsumtionen är mervärdeskattebelagd.

$$\left(\frac{95}{100} \times \frac{75}{100} \times \frac{17,65 - 11,11}{11,11 \times 100} = 4,2\right) = 9,2 \text{ procent}$$

För att få en rättvisande bild av vad en inkomsttagare får behålla av en löneökning måste man också ta hänsyn till att vissa sociala förmåner, framför allt bostadstilläggen, är inkomstprövade. Dessutom är vissa avgifter, t. ex. barndaghemsgifterna, avpassade till inkomstens höjd. Detta innebär att den effektiva belastningen på en inkomsthöjning kan komma att överstiga 100 procent i inkomstskikten runt 35 000 kronor. Allt fler inkomsttagare kommer genom de årliga inkomsthöjningarna in i inkomstskikt med dessa helt orimliga marginalskatter. Man har några få år på sig att avpassa skattesystemet så att majoriteten av inkomsttagarna inte drabbas av en sådan marginalbelastning på inkomsthöjningarna att landets ekonomi utsätts för ytterst allvarliga ekonomiska rubbningar.

Enligt vår mening visar här redovisade siffror att den marginalskatteskärpning som regeringsförslaget innebär är orimlig. Under senare år har stora grupper inkomsttagare fått uppleva att deras levnadsstandard sjunkit eller upphört att stiga på grund av stigande skatter och försämrat penningvärde. För flertalet av dem är, om regeringsförslaget genomföres, en fortsatt allt snabbare försämring av levnadsstandarderna ofrånkomlig.

För andra grupper, som enligt propositionen skulle kunna påräkna en skattelettning eller en oförändrad skattebelastning, kommer redan det första eller andra året som förslaget skulle vara i kraft *dess rätta innebörd av skattehöjningsförslaget*

att vara uppenbar. Genom den löne- och levnadskostnadsutveckling som nu kan förutses — löneökningar på ca 10 procent och stegringar i levnadskostnaderna med ca 12 procent, momshöjningen inberäknad, förefaller i dag sannolika — kommer då många att befinna sig bland dem som får en skatteskärpning eller ingen skattelättnad trots att de i dag på papperet skulle få sin skatteböroda minskad. Dessutom har deras skatteförhållanden därtill försämrats genom att deras marginalsattesituation skärpts så att värdet av framtida löneökningar ytterligare reducerats.

Som exempel på denna utveckling kan tas en gift inkomsttagare med 1 barn och med hustru som saknar inkomst och som har en årsinkomst på 26 000 kronor. Enligt propositionen skulle han få en total skattelättnad av 750 kronor. Familjen bor i en kommun som år 1971 har en kommunalskatt på 24 kronor. Han erhåller en löneförhöjning år 1971 med 8 procent. Den allmänna prisnivån beräknas samma år stiga med 5 procent.

År 1971. Genom dessa förändringar ökar den direkta skatten med 1 620 kronor och konsumtionen fördyras med 1 000 kronor. Skattelättnaden på 750 kronor har alltså helt och hållet försvunnit, och av löneförhöjningen på 2 080 kronor kvarstår nu blott 200 kronor.

År 1972. Detta år har utdebiteringen stigit ytterligare 1 krona till 25 kronor och hans löneförhöjning begränsar sig till 5 procent. Den allmänna prisnivån väntas stiga i samma takt som förra året eller med 5 procent.

Genom dessa förändringar ökar den direkta skatten med 920 kronor och konsumtionen fördyras med 900 kronor. Löneförhöjningen på 1 350 kronor har nu förvandlats till en direkt standardförsäkring med 470 kronor!

På två år har alltså den utlovade skattesänkningen på 750 kronor förbytt i direkt standardförsäkring trots löneförhöjningar på sammanlagt 13 procent.

Den situation som ovan redogjorts för drabbar inte endast ett fåtal inkomsttagare. I det aktuella inkomstskiktet 20 000—30 000 kronor befinner sig nämligen inte mindre än 1,1 miljoner inkomsttagare! Deras skattelättnadssituation kommer alltså att inom en relativt kort tid förbytas mot en skatteskärpningssituation om förutsättningarna ovan uppfylles. Påståendet om att 2/3 av inkomsttagarna kommer att få skattelättnader om propositionen antages må vara riktigt i dag, om ett eller annat år blir påståendet felaktigt.

Familjebeskattningen

Utformningen i regeringsförslaget av övergången till individuell skatt är enligt vår mening inte acceptabel. För familjer med årsinkomster överstigande 24 000 kronor, där hustrun är hemma, innebär det föreslagna 1 800-kronorsavdraget en försäkring gentemot nuläget. I detta skikt befinner sig över 2/3 av landets barnfamiljer. Dessa får på så sätt betala skatteomläggningen. Dessutom föreslås en sänkning av förvärvsavdraget från 3 000 till 2 000 kronor. För de ensamstående med barn har detta givetvis särskilt stor betydelse.

Det nuvarande barnbidraget på 900 kronor har varit oförändrat sedan 1965. Genom penningvärdeförsämringen har dess värde sjunkit till ca 750 kronor år 1971. Av den föreslagna höjningen med 300 kronor kvarstår alltså i realiteten en-

dast 150 kronor. Genom att mervärdeskatten och andra prisstegringar kan väntas leda till en höjning av levnadskostnaderna med ca 13—14 procent under åren 1971 och 1972 sjunker i själva verket barnbidraget. Denna utveckling bör bedömas mot bakgrunden av att årskostnaden för ett barn överstiger 2 500 kronor.

Genom höjningen av mervärdeskatten kommer dessutom bostadsproduktionen att fördras, vilket självklart kommer att leda till höjda hyror i nybyggda hus. Antalet barnfamiljer i nybyggda hus är i allmänhet förhållandevis högt.

Genom förslagets utformning gynnas sådana familjebildningar där båda parter kan arbeta. Saknar hustrun utbildning, finns det inte arbete på orten eller vill hon vara hemma hos barnen omöjliggörs varje försök till standardförbättring för familjen genom de orimliga skattehöjningarna på mannens inkomstökningar som förslaget innebär. Särskilt i glesbygderna finns det ofta varken arbetstillfällen eller barndaghem. Dessutom är där den kommunala utdebiteringen i åtskilliga fall hög. Såväl familjebeskattnings utformning som sloandet av kommunalskatteavdraget är till sin innebörd glesbygdsfientliga.

Kommunalskatteavdragets slopande

Genom de höga kommunala utdebiteringarna och utvecklingen av det kommunala skatteunderlaget har statens utgifter för den av 1965 års riksdag beslutade skatteutjämningsreformen ökat kraftigt. Kostnaderna för budgetåret 1970/71 beräknas uppgå till 1 680 miljoner kronor. Trots stegringen i skatteutjämningsbidragen är spridningen kring 1970 års medelutdebitering på 21: 00 kronor betydande. Sålunda är den högsta utdebiteringen i landet i år inte mindre än kronor 25: 12. Lägsta utdebiteringen i landet ligger på kronor 14: 36. Skillnaden mellan högsta och lägsta utdebitering uppgick således till kronor 10: 76.

Det s. k. utskyldsavdraget, d. v. s. avdragsrätt för erlagd kommunalskatt, infördes för att reducera betydelsen av de stora variationerna i utdebiteringarna. Finansministern föreslår nu riksdagen att detta avdrag slopas för fysiska personer. En sådan åtgärd innebär att

1. Olikheter i beskattning mellan dem som bor på en ort med hög eller låg utdebitering ökar. Koncentrationen av inkomstagare till lågskattekommuner uppmuntaras. Möjligheten för högskattekommunerna t. ex. i Norrland och skogslänen att dra till sig kvalificerad arbetskraft försvåras.

2. Garantibeskattningen av villor, lantbruk och andra fastigheter görs ännu mera kännbar.

3. Även om full hänsyn hade tagits till det slojade avdraget vid utformningen av den nya statliga skatteskalen så att därigenom progressivitetskärpning undvikits blir belastningen oskäligt hög för dem som bor i högskattekommuner eller som på grund av reglerna om garantiskatt betalar hög kommunalskatt.

4. Marginalskatterna, d. v. s. skatten på löneökningar, kommer att variera kraftigt i framför allt mellaninkomstlägena. Beroende på bostadsorten kan sålunda marginalskatterna variera mellan 55 och 64 procent för personer med en inkomst mellan 30 000 och 40 000 kronor.

5. Genom att kommunalskatteavdraget slopats och ersatts av ett grundavdrag som avtrappas mellan en taxerad inkomst av 30 000 och 52 500 kronor har kommunalskatten fått en starkt progressiv effekt i dessa inkomstskikt. Detta är ett allvarligt åsidosättande av principen om att kommunalskatten skall vara proportionell.

Finansministern motiverar slopandet av kommunalskatteavdraget med att »det tidigare giltiga motivet för kommunalskatteavdraget har således avsevärt förlorat i styrka». Riktigheten och bärkraften i detta påstående kan med hänsyn till vad som ovan sagts starkt ifrågasättas.

Ett ofullständigt förslag med ej klarlagda statsfinansiella verkningar

Det förslag till omläggning av skattesystemet som nu förelagts riksdagen uppvisar så stora brister såväl i fråga om fullständighet som teknisk utformning att en helt klar och entydig bild av förslagets effekter inte kan erhållas.

De faktiskt sambeskattade

Enligt propositionen hänförs till arbetsinkomst såväl inkomst å jordbruksfastighet som rörelse, om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Av detta följer att de faktiskt sambeskattade, som båda är skattskyldiga, kan redovisa var sin del av inkomsten och på så sätt undvika sambeskattningen. Makarna är skattskyldiga i de fall de båda äger rörelsen. För andra fall av faktisk sambeskattning ger propositionen icke någon lösning. Drivs rörelsen i bolagsform och båda makarna är anställda i företaget får avdrag göras i bolaget för lönerna till dem båda och de sedan var för sig skatta för inkomsterna. Om rörelsen emellertid drivs som enskild firma, så får firmaägarna ej göra avdrag för lön till makan eller make. All vinst betraktas som firmainnehavarens även om den delas upp på makarna i förhållande till deras arbetsinsats. Härtill kommer att om en hustru hjälper sin man i hans firma beaktas inte mot hennes arbetsinsats svarande andel av vinsten vid bedömande av hennes rätt till sjuklön eller pension. Hon betraktas därvid som hemmafru.

Folkpensionärerna

Folkpensionärernas skattesituation är oklart redovisad i propositionen. Bl. a. saknas en tabell som utvisar skattesituationen för gifta inkomstagare, där bara den ena är folkpensionär och den andra inte har någon inkomst. Bristerna härvidlag skall dock inte här behandlas närmare. Folkpensionärernas skatteproblem tas av oss upp i en annan motion.

Ensamstående med barn under 16 år

För dessa grupper inträder enligt propositionen en skatteskärpning redan vid en inkomst på 35 000 kronor. Här har man emellertid förutsatt att bidragsförskott utgår vilket inte alltid är fallet. Bortser man från bidragsförskottet råkar alla ensamstående med barn oavsett årsinkomst ut för skatteskärpningar. Om detta sägs inget i propositionen!

Fastighetsägarna

Propositionen föreslår att rätten till avdrag av kommunalskatten vid beräkningen av den statliga inkomstskatten skall slopas. En direkt följd av detta är att garantiskatten på fastigheter skärps liksom även villabeskattningen. Här föreligger alltså ytterligare ett exempel på följdverkningar av förslaget som inte behandlats i propositionen. Taxeringsvärdena har nu höjts kraftigt på villafastigheter. Detta betyder att för villaägarna den sammanlagda effekten av de förändringar som sker i beskattningen kommande år blir en annan och mer ogynnsam än för övriga inkomsttagare. Propositionen ger inga beräkningar av vad denna sammantagna effekt i beskattningen kan bli.

Marginalskatterna

Den kanske mest uppseendeväckande ofullständigheten i propositionen är att marginalskattetabletter saknas. Detta är så mycket mer anmärkningsvärt, som den kraftiga skärpningen av marginalskatterna även vid låga inkomster är en av skatteförslagets viktigaste effekter.

Skatteförslagets statsfinansiella verkningar

Inte heller för en bedömning av den föreslagna skatteomläggningens statsfinansiella verkningar utgör propositionen ett tillräckligt underlag. Utgångspunkten för beräkningen av skatteförslagets inkomstsida liksom naturligtvis även för marginalskatteeffekterna för de enskilda skattebetalarna är uppenbarligen att lönehöjningarna skall komma att genomsnittligt utgöra 7,5 procent under innevarande år och 7 procent under kommande år och prisstegringarna i enlighet med finansplanen stanna vid 3,5 procent. Det finns i dag anledning anta att dessa förutsättningar inte kommer att hålla. Propositionen innehåller inte några alternativa beräkningar av konsekvenserna i förslaget vid en annan utveckling.

Genom höjningen av mervärdeskatten minskar samtliga statliga och kommunala bidrag i värde. Propositionen förutsätter att en del av dessa, såsom t. ex. barnbidraget, studiebidraget och studiemedlen, skall återställas till sina ursprungliga värden. Kostnaderna för att återställa exempelvis de statliga och kommunala bostadstilläggen redovisas emellertid inte. Detta kan tyda på att dessa bidrag inte skall värdesäkras. Om emellertid så skall ske uppstår kostnader för stat och kommun.

Kostnaderna för omläggningen av inkomstbeskattningen för fysiska personer redovisas i propositionen sammanslagna. Härigenom har möjligheterna att beräkna hur denna summa tillkommit försvårats. De 3 600 milj. kronor, som redovisats i en summa och anges vara kostnaderna för omläggningen av skalor och avdrag, torde inte kunna inrymma fulla kostnaden för helt år av en kompensation till kommunerna för de höjda grundavdragen liksom även de s. k. hustruavdragen, som även skall få göras vid den kommunala beskattningen.

Slutligen saknas beräkningar av hur de kraftigt höjda marginalskatterna kan väntas komma att påverka avtalsrörelsen och därmed statens och kommunernas lönekostnader.

Skatteförslaget och samhällsekonomin

Från moderata samlingspartiets sida har gång efter annan framhållits att vårt skattesystems utformning varit en huvudorsak till vår alltför snabba kostnadsutveckling och att på sikt riskerna för mer djupgående strukturella problem i vår ekonomi varit uppenbara.

I dag kämpar vi med dessa problem. De sista fem åren har vår handelsbalans visat underskott. Förra året fick vi en mycket kraftig avtappning av vår valutareserv, en utveckling som fortsatt under detta år. Sedan 1964 har det enskilda sparandet nedgått, och investeringsutvecklingen inom näringslivet har vid internationella jämförelser varit otillfredsställande.

Regeringen vill nu ta ytterligare ett steg på den skattepolitiska väg som redan nu lett till allvarliga samhällsekonomiska problem. Redan förväntan om skatteförslaget har, sedan dess allmänna inriktning blivit känd, bidragit till att skapa en mycket oroande situation på arbetsmarknaden och ökat osäkerheten inför framtiden inom näringslivet.

De närmaste åren kommer samhällsekonomiskt att karaktäriseras av kampen mot betalningsbalansunderskott och otillräcklig tillväxt. Att i detta läge öka den inflationsdrivande effekten av vårt skattesystem är både oklokt och oansvarigt.

Det är vidare utomordentligt anmärkningsvärt att ett skatteförslag av denna omfattning och med dessa samhällsekonomiskt allvarliga effekter på löner, priser och produktionskostnader, sparande och betalningsbalans framlägges utan utredning av de samhällsekonomiska konsekvenserna.

En omarbetning av förslaget är nödvändig

Av vad vi här anfört framgår att vi anser en genomgripande modernisering av vårt skattesystem nödvändig, att vissa huvudlinjer i förslaget är i överensstämmelse med vad vi arbetat för, men att också förslaget är behäftat med allvarliga brister i beredning och utformning som inte kan accepteras.

En omläggning från direkt skatt till ökad konsumtionsbeskattning är en utveckling som vi ställer oss bakom. Likaså reformer i syfte att lindra skattebördan för låginkomsttagarna. Det ökade inslag av individuell beskattning som den enhetliga skatteskalan innebär finner vi vara riktigt. En *renodlad* individuell beskattning lär dock aldrig — hur principiellt motiverad den än kan te sig — kunna praktiskt genomföras med hänsyn till familjens försörjningsbörda.

Vi kan däremot inte acceptera den utomordentliga skärpning av marginalsatserna som förslaget innebär, och vi anser dess utformning av familjebeskattningen klart otillfredsställande.

Förslaget har vidare från demokratisk och saklig synpunkt blivit otillfredsställande berett. Det underlag för beslut som propositionen ger är, som här har visats, på väsentliga punkter bristfälligt. De samhällsekonomiska verkningarna, som inte har utretts, inger allvarliga betänkligheter.

Vi anser därför att en betydande omarbetning av förslaget måste komma till stånd. Främst måste en betydande minskning av marginalsatserna ske i förhållande till det av regeringen framlagda förslaget. Även familjer med barn bör få

en minskad skattebörda, framför allt i mellaninkomstskikten. Detta bör också gälla familjer som saknar barn och där hustrun är hemarbetande men där hon på grund av bristande utbildning eller arbetsmarknadsmässiga förhållanden inte kan er-hålla något arbete. De faktiskt sambeskattades skattesituation bör också lösas ge-nom att rätt till avdrag för hustrulön införes. Dessa problem sammanhänger emel-ler tid med den principiella uppbyggnaden av skattesystemet, varför hela förslaget måste bli föremål för översyn. Då större delen av erforderligt grundmaterial redan nu torde finnas inom Kungl. Maj:ts kansli — ehuru det inte blivit tillfredsställan-de redovisat i föreliggande proposition — bör en överarbetning av förslaget kunna ske utan onödig tidsutdräkt. Ett nytt förslag bör därför kunna presenteras till höstriksdagen i enlighet med de riktlinjer för utformningen av en skattereform som ovan angivits i denna motion.

Kungl. Maj:ts bearbetning av skatteförslaget bör ske i samråd med ekonomisk expertis och företrädare för arbetslivets organisationer. Riksdagen bör nu kunna inskränka sin handläggning av frågan till en omedelbar återremiss till Kungl. Maj:t av förslaget med begäran om att nytt förslag måtte underställas instundande höst-riksdag i så god tid att skatteomläggningen kan träda i kraft från och med den 1 januari 1971.

Nödvändiga förändringar i regeringsförslaget

Skulle riksdagen, trots de utomordentliga starka skäl som talar för en sådan behandlingsordning, icke vilja biträda vårt förslag måste redan nu avsevärda för-ändringar göras i regeringsförslaget för att mildra dess mest negativa verkningar.

Skydd mot automatiska skattehöjningar

Ett minimikrav vid utformning av ett nytt skattesystem bör vara att grundav- drag, skiktgränser i skatteskalen för beräkning av statlig inkomstskatt, hustruavdrag och förvärvsavdrag görs värdebeständiga, d. v. s. sätts i relation till basbeloppet en- ligt lagen om allmän försäkring. Endast härigenom erhåller löntagarna en garan- ti för att deras löner inte blir hårdare beskattade vid stegringen i den allmänna prisnivån. Åtgärden skulle dessutom bidra till ett lugnare förhandlingsklimat vid den stundande lönerörelsen, eftersom kravet på kompensation för prisstegringar kan sättas lägre. Detta skulle framför allt komma låg- och mellaninkomstgrupper- na till del. Principbeslut om ett sådant skydd mot skattehöjningar bör därför redan nu fattas av riksdagen.

Förändring i den direkta skattens utformning

Som framgått av redogörelsen ovan innebär det framlagda förslaget mycket kraf- tigt höjda såväl totala skatter som marginalskatter i inkomster över 30 000 kro- nor. Dessa skärpningar drabbar i första hand inkomsttagare med stor försörj- ningsbörda och inkomsttagare med hustru som saknar inkomst. Vi föreslår därför följande åtgärder:

För ensamstående utan barn och för gifta utan barn där
båda makarna arbetar:

Avtrappningen av grundavdraget skall påbörjas först vid en taxerad inkomst av

35 000 kronor i stället för som föreslås i propositionen vid en taxerad inkomst av 30 000 kronor. *Härigenom sänks marginalskatten i inkomstskiktet mellan 30 000 och 35 000 kronor med i runt tal 9 procentenheter.*

För inkomsttagare med barn och för gifta med eller utan barn, där hustrun saknar inkomst:

Avtrappningen av grundavdraget slopas för dessa grupper. Härigenom uppnås såväl en sänkning av den direkta skatten som av skatten på löneökningar i inkomstlägena 30 000—50 000 kronor.

För folkpensionärerna och andra grupper med nedsatt skatteförmåga:

För den som har folkpension skall ett belopp motsvarande folkpensionen vara skattefritt. Grundavdraget skall alltså i dessa fall höjas till ett belopp motsvarande folkpensionen. Dessutom föreslår vi att det kommunala bostadstillägget avtrappas långsammare. Folkpensionärernas förhållanden behandlas av oss i särskild motion. Enligt vår uppfattning bör den särskilda lindring av beskattningen som bör gälla för folkpensionärer utvidgas till att omfatta även andra grupper av låginkomsttagare. Redan nu kan särskilt avdrag för nedsatt skatteförmåga erhållas för grupper som på grund av sjukdom, arbetslöshet, särskilt stor försörjningsbörda och liknande omständigheter har nedsatt skattekraft. I vissa fall bör emellertid de fördelar som ligger i den av oss förordade ökade avdragsrätten för folkpensionärerna också kunna utnyttjas av andra fulltidsarbetande med särskilt låga inkomster som har att svara för sin egen och sin familjs huvudsakliga försörjning. Kungl. Maj:t bör föranstalta om särskild utredning härom.

För de faktiskt sam beskattade:

Det nu framlagda förslaget innehåller inte någon lösning för hur man skulle kunna fördela makarnas gemensamma inkomst med hänsyn till medhjälpande makens arbetsinsats. Detta anser vi vara en utomordentligt stor brist i förslaget. Avdrag för lön bör medges i förvärvskällan och behandlas som en vanlig lönekostnad.

För den medhjälpande maken motsvarar den avdragna lönen skattepliktigt intäkt av tjänst.

Den som yrkar avdrag för lön till medhjälpande make bör i deklARATIONEN ange dennes arbetsuppgifter till den del de grundar avdragsrätt och den tid i stort som gått åt för arbetet. Avdrag får göras för lön åt den medhjälpande maken med belopp som högst uppgår till avtalsenlig lön för motsvarande prestation, om inte särskilda skäl motiverar högre avdrag. Uppgifterna skall inte nödvändigtvis behöva grundas på dagbok med löpande anteckningar. Riksskatteverket bör få i uppdrag att utforma vissa schabloner inom vilka avdragsrätt bör medges för de skattskyldiga det här är fråga om.

Individuella verkningar av våra förbättringskrav

Minskningar i marginalskatten för gifta med eller utan barn där hustrun saknar inkomst. För övriga inkomsttagare med barn är marginalskatterna genomgående lägre genom tillkomsten av förvärvsavdraget.

Årsinkomst	Proposition nr 70	Våra förbättringskrav
10 000	37,1	37,1
15 000	37,1	37,1
20 000	43,1	43,1
30 000	51,8	48,0
35 000	59,6	49,6
40 000	58,8	49,0
50 000	58,8	49,0
60 000	59,0	59,0
80 000	65,0	65,0
100 000	69,9	69,9

Förslaget innebär som synes en mycket kraftig sänkning av marginalskatten i inkomstlägena 30 000—50 000 kronor. För övriga inkomsttagare i skikten omedelbart ovanför uppstår dock ingen marginalskattesänkning. I gengäld erhåller dessa en mindre sänkning av deras totala skattebelastning. Detta framgår av nedanstående uppställning.

Årsinkomst	Förändring i total skatt jämfört med nuläget
10 000	—600
20 000	—750
30 000	—250
40 000	—150
50 000	—400
60 000	—650
80 000	—300
100 000	+100

De av oss — under förutsättning av avslag på vårt yrkande om återremiss av propositionen till Kungl. Maj:t — här föreslagna förbättringarna i det framlagda skatteförslaget är blott ägnade att avhjälpa några av dess mest påfallande brister. Även med sådana förbättringar motsvarar förslaget långtifrån de anspråk som med fog bör kunna ställas på ett tidsenligt, rättvist och resursskapande skattesystem. Enligt vår mening bör därför frågan om den statliga beskattningen i hela dess vidd snarast bli föremål för en ny skatteutredning med representanter för de demokratiska politiska partierna samt arbetsmarknad och näringsliv. Riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en dylik utredning snarast tillsättes.

De statsfinansiella effekterna av våra åtgärder

Såsom vi tidigare framhållit har någon fullständig och tillnärmelsevis riktig eller rättvisande bild av den föreslagna skatteomläggningens statsfinansiella effekter inte redovisats. De genom våra förbättringsförslag förorsakade förändringarna i inkomsterna för stat och kommun måste därför ses mot bakgrund av denna ofullständiga redovisning.

Förändringar i skatteinkomsterna genom våra förslag i förhållande till regeringsförslaget:

Ändringar i den direkta beskattningen	— 630
Avdrag för makelön för de faktiskt sambeskattade	— 50
Lättnader för folkpensionärerna	— 120
	<hr/>
	800 mkr.

Finansiering

Vid en bedömning av hur detta skattebortfall skall finansieras är det inte tillräckligt att endast se till de förändringar i skatteintäkterna som själva skatteomläggningen innebär. Här måste också hänsyn tas till vissa varken i proposition nr 70 eller någon annanstans redovisade ökning av intäkterna för stat och kommun. Förnyade beräkningar av statsinkomsterna mot bakgrund av prognoser om inkomstutvecklingen i landet ger vid handen att statsinkomsterna kommer att öka med minst 600 mkr. + 600 mkr.

Ytterligare en inkomstpost föreligger som inte medräknats. Genom de höjda taxeringsvärdena på villor kommer intäkterna för stat och kommun att öka med för vardera netto ca 125 mkr., d.v. s. sammanlagt 250 mkr. Härtill kommer att avdragsrätten för kommunalskatt slopas. Det framgår inte klart om man i de gjorda beräkningarna tagit hänsyn till det förhållandet att garantiskatten på villor i allmänhet är effektiv, d. v. s. trots att vederbörande inte redovisar någon inkomst blir villan föremål för kommunal beskattning. Den besparing som görs genom att kommunalskatteavdraget slopas för villor motsvarar för staten ca 50 mkr. Om denna post inte medräknats i kalkylen skulle med andra ord nyssnämnda belopp stiga till ca 300 mkr. + 250 mkr.
+ 850 mkr.

Våra förslag ryms alltså inom ramen för icke redovisade skatteintäkter under innevarande budgetår. Dessutom är att märka att en del av de pengar som enligt vårt förslag inte skall betalas i skatt kommer att sparas och inte konsumeras. Skattesänkningar har en mindre inflationsdrivande verkan än utgiftshöjningar. Det är därför synnerligen angeläget att med alla till buds stående medel söka begränsa den offentliga utgiftsstegringen. Den viktigaste metoden för framtiden att skapa utrymme för skattereformer måste vara att de automatiska inkomsthöjningar staten får icke omedelbart föranleder nya utgifter. En parlamentarisk besparingsutredning bör tillsättas för att snabbt framlägga förslag om hur erforderlig begränsning av de offentliga utgifternas ökningstakt under de kommande åren skall kunna uppnås. Om tillsättandet av en sådan utredning har yrkande framställts i vår motion II: 576 till årets riksdag.

Lägre skattesatser redan under detta budgetår kommer också att medföra att vi får en lugnare avtalsrörelse än vad som skulle bli fallet med de höga skatter på inkomstökningar som regeringsförslaget medför. Men även med hänsyn till detta föreligger det redan nu ett stort behov av en stark finanspolitik så att en lättnad av kreditpolitiken kan komma till stånd. En sådan förstärkning av finanspolitiken kan lämpligen ske genom en kombination av besparingar och åtgärder beträffande konsumtionsbeskattningen. Härvid anmäler sig bland flera möjligheter en tidigare-läggning av mervärdeskattehöjningen. Härigenom skulle en nödvändig lättnad i kreditpolitiken och en sänkning av räntan möjliggöras.

Under återopande av det anförda hemställas,

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

att Kungl. Maj:t framlägger inför innevarande års höstriksdag kompletterande förslag till reformerat skattesystem att genomföras från och med den 1 januari 1971 i enlighet med i denna motion närmare angivna principiella riktlinjer, varvid särskilt bör beaktas kravet på en betydande minskning av marginalsikten i mellaninkomstskikten liksom önskemålet om en minskad skattebörda för familjer med barn;

2. att riksdagen måtte besluta att behandlingen av propositionen nr 70 uppskjutes till höstriksdagen i avbidan på den ovan begärda översynen;

3. att riksdagen, därest yrkandena under 1 och 2 icke skulle bifallas, måtte besluta

a) att inkomsttagare med barn och gifta med eller utan barn där hustrun saknar inkomst skall oavsett inkomstens storlek erhålla grundavdrag om 4 500 kronor,

b) att för ensamstående utan barn och gifta utan barn, där båda förvärvsarbetar, grundavdragets avräppning skall påbörjas först vid en taxerad inkomst av 35 000 kronor,

c) att makar som båda varit verksamma i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning t. ex. inom jordbruk, handel, hantverk, småindustri samt fria yrkesutövare skall erhålla rätt till individuell beskattning — avdrag för hustrulön — i enlighet med i motionen angivna grunder;

4. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

a) om utredning om möjligheterna för fulltidsarbetande med särskilt låga inkomster att erhålla rätt till avdrag vid beskattningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

b) om utredning om möjligheterna att införa s. k. negativ skatt, ävensom

c) om en parlamentarisk utredning i skattefrågan i enlighet med vad som anges i motionen.

Stockholm den 1 april 1970

		<i>Yngve Holmberg (m)</i>
<i>Staffan Burenstam Linder (m)</i>	<i>Leif Cassel (m)</i>	<i>Rolf Eliasson (m)</i> i Moholm
<i>Carl Eric Hedin (m)</i>	<i>Tage Magnusson (m)</i> i Borås	<i>Karin Wetterström (m)</i>